

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI

NACRT STRATEGIJE FINANSIJSKIH TEHNOLOGIJA (FINTECH) ZA CRNU GORU 2025-2029

Vrijeme trajanja javne rasprave: od 05. do 25. novembra 2024. godine

Način sprovođenja javne rasprave (održavanje okruglih stolova, tribina i prezentacija, sa navedenim mjestom i datumom održavanja; dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija u pisanom ili elektronskom obliku, sa navedenim načinom i rokom dostavljanja):

- Dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija u pisanom ili elektronskom obliku.

Ovlašćeni predstavnici ministarstva koji su učestvovali u javnoj raspravi:

- Direktorat za finansijski sistem i koordinaciju politika, Ministarstvo finansija Crne Gore.

Podaci o broju i strukturi učesnika u javnoj raspravi:

- Obavještenje o javnoj raspravi je dostavljeno Ministarstvu javne uprave, Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija, Ministarstvu ekonomskog razvoja, Ministarstvu evropskih poslova, Centralnoj banci Crne Gore, Komisiji za tržište kapitala, Agenciji za nadzor osiguranja, Udruženju banaka, Fintech udruženju, ICT CORTEX, Naučno-tehnološkom parku, Tehnopolisu, itd.

Rezime dostavljenih primjedbi, predloga i sugestija, sa navedenim razlozima njihovog prihvatanja, odnosno neprihvatanja

U toku javne rasprave, dobijeni su predlozi i primjedbe od: ICT Cortex, Ministarstva javne uprave Crne Gore, NLB Banke i Kristine Perazić.

Predlozi, primjedbe i sugestije zainteresovane javnosti, kao i odgovori predlagača su dati u nastavku:

I) ICT Cortex

Pet primjedbi su najvećim dijelom prihvaćene i to na sljedeći način:

- **Primjedba/prijedlog/sugestija 1:** U okviru tačke 1.3.1., pored formalnog osnivanja FinTech udruženja, predlažem da se definišu konkretne inicijative koje će udruženje preduzeti radi:
 - Podsticanja saradnje između platnih institucija i banaka,
 - Omogućavanja boljeg razumijevanja potreba sektora,
 - Razmjene znanja i implementacije najboljih praksi iz međunarodnog okruženja.

Obrazloženje primjedbe/prijedloga/sugestije 1: Formalno osnivanje udruženja neće biti dovoljno ako se ne osiguraju jasne aktivnosti koje promovišu kontinuiranu saradnju i povećavaju

povjerenje u FinTech sektor. Uključivanje platnih institucija i banaka u ove procese obezbijediće balansiran razvoj regulative i usluga.

Odgovor predlagača: Aktivnost 1.3.1. je djelimično dopunjena ovom primjedbom/predlogom i sada glasi: "Osnivanje Fintech udruženja, koje će djelovati kao „Glas Fintech sektora“, i podsticati unapređenje međunarodne saradnje, bolje razumijevanje potreba sektora i zastupati potrebe fintech zajednice."

- **Primjedba/prijedlog/sugestija 3:** Strategija bi trebalo da naglasi važnost interoperabilnosti platformi, uključujući standardizovane API-je, koji bi omogućili integraciju sa trećim stranama i podržali razvoj šireg FinTech ekosistema.

Objasnenje primjedbe/prijedloga/sugestije 3: Interoperabilne platforme povećavaju prihvatanje digitalnih usluga kod šireg auditorijuma, omogućavajući veću dostupnost i upotrebu FinTech rješenja. Ovo je posebno važno za stvaranje povezanog ekosistema u kojem različite institucije mogu koristiti iste resurse. Dio je omogućen kroz PSD2 regulativu, Crna Gora je upravo postala i članica SEPA, ali je interoperabilnost ključna i u kontekstu Crne Gore.

Odgovor predlagača: Navedeni predlog je već bio dijelom obuhvaćen u narativnom dijelu strategije, pri čemu je dodata jedna rečenica u tekst operativnog cilja 3 i ona glasi: "Pri tome, u daljem razvoju, značajnu ulogu imaju interoperabilne platforme i razvoj institucionalnog okvira za uvođenje standarda interoperabilnosti i standarda za API."

- **Primjedba/prijedlog/sugestija 4:** Strategija bi trebalo da uključi konkretne ciljeve vezane za edukaciju javnosti o elektronskim plaćanjima, kao i donacijama putem digitalnih alata, posebno onih koje razvijaju platne institucije. Takođe, s obzirom na rast prevarnih radnji putem digitalnih kanala, edukacija o prepoznavanju ovih pojava je ključna.

Objasnenje primjedbe/prijedloga/sugestije 4: Edukacija o upotrebi digitalnih alata i sigurnosnim mehanizmima za zaštitu korisnika povećava povjerenje korisnika, smanjuje troškove implementacije i doprinosi bržem usvajanju digitalnih rešenja, što podržava širi cilj strategije za digitalnu transformaciju.

Odgovor predlagača. Navedeni prijedlog je najvećim dijelom već uključen u narativni dio predloga Strategije u okviru Operativnog cilja 4. Pri tome, na onovu datog predloga, tekst strategije je dopunjen sa dijelom važnosti edukacija o opasnostima prevara preko digitalnih kanala.

- **Primjedba/prijedlog/sugestija 5:** Predlažem da strategija uključi praćenje uticaja digitalnih usluga kroz indikatore kao što su broj korisnika koji koriste online plaćanja, kao i broj realizovanih digitalnih transakcija.

Objasnenje primjedbe/prijedloga/sugestije 5: Praćenje ovih indikatora omogućava direktno merenje uspjeha strategije i njene implementacije. Na osnovu ovih podataka, strategija se može prilagođavati radi ostvarivanja optimalnih rezultata. Pogledati ovaj dokument: https://www.cbcbg.me/uploads/digitalne_bankarske_i_platne_usluge_cg-perspektive_korisnika_2022.pdf koji je iz 2022 i kontinuirano i standardizovano je potrebno pratiti parametre na ovaj ili sličan način.

Odgovor predlagača. Prilikom izrade strategije je korišćen izvor koji je dostavljen predmetnim link-om. Svakako, za njegovo ažuriranje potrebno je redovno sprovesti istraživanja. U strategiji već imamo sličan indikator u okviru "Operativnog cilja 2- "Broj svih klijenata koji koriste internet plaćanje", budući da se podaci redovno mogu dobiti od CBCG. Takodje, dat je i indikator "Broj preduzeća koja koriste internet i mobilno plaćanje". Takodje, vremenom će se ažuriranjem akcionog plana uvoditi novi indikatori, poput "broja licenciranih fitech preduzeća u Crnoj Gori", "broj klijenata u svakom fitech preduzeću" i sl. Dakle, ovaj predlog je djelimično prihvatljiv za Strategiju i njen Akcioni plan, naročito nakon 2026. godine.

- **Primjedba/predlog/sugestija 6:** U okviru strategije, treba razmotriti usaglašavanje sa EU Digital Identity Regulation-om, uključujući razvoj beskontaktnih rješenja za elektronsku identifikaciju, elektronski potpis i pristup uslugama.

Obrazloženje primjedbe/prijedloga/sugestije 6: Usaglašavanje sa evropskim regulativama omogućava standardizaciju, veću sigurnost i interoperabilnost usluga od povjerenja. Ovo će olakšati dostupnost usluga građanima i kompanijama širom regiona i unaprijediti razvoj lokalnog FinTech sektora.

Odgovor predlagača. Navedeno je već značajnim dijelom prepoznato u okviru narativnog dijela operativnog cilja 2. Na osnovu dobijene primjedbe, dodata je rečenica "Značajno je i usaglašavanje sa EU Digital Identity regulativom, uključujući razvoj beskontaktnih rješenja za elektronsku identifikaciju, elektronski potpis i pristup uslugama."

Primjedbe, predlozi i sugestije čije se pojašnjenje tražilo ili koji nijesu prihvaćeni

- **Primjedba/prijedlog/sugestija 2:** U okviru tačke 1.3.2., osim opšte funkcionalnosti portala, predlažem uključivanje sljedećih elemenata:

Sekcija posvećena platnim institucijama, koja bi pružala informacije o njihovim uslugama i dostupnim servisima,

Razvoj alata za edukaciju korisnika o prednostima elektronskog plaćanja i digitalnih kanala.

Obrazloženje primjedbe/prijedloga/sugestije 2: Portal može igrati ključnu ulogu u podizanju svijesti o FinTech sektoru među građanima i poslovnim korisnicima, posebno u vezi sa sigurnošću, praktičnošću i uštedama koje nude platne institucije. Ove dodatne funkcionalnosti povećale bi vidljivost i prihvatanje FinTech rješenja.

Odgovor predlagača: Ova primjedba nije u potpunosti prihvaćena jer se mora voditi računa da opseg portala ostane širok, u skladu sa tim što su njegovi dugoročni ciljevi. Svakako, budući da će portal biti u vlasništvu poslovnih udruženja, oni će određivati i detaljnu sadržinu istog.

II) Ministarstvo javne uprave

- **Primjedba/predlog/sugestija 1.** U okviru operativnog cilja 3 „Jačanje pristupa finansijama i uključivanje grupa i malih preduzeća u Crnoj Gori kojima je pružan ograničen nivo usluga“, Podcilj 3.1 „Ubrzati prelazak na bezgotovinsku ekonomiju u Crnoj Gori“, kao aktivnost za razvoj Fintech sektora, pod rednim brojem 3.1.1, predloženo je sledeće „Ubrzati digitalna plaćanja Vlade prema građanima (G2C) i građana prema Vladi (C2B), što bi moglo da podstakne veće usvajanje digitalnih finansijskih usluga i poboljša finansijsku inkluziju pojedinaca i malih preduzeća“.

Radi lakšeg praćenja realizacije aktivnosti i jasnije podjele nadležnosti odgovornih institucija predlažemo da se ova aktivnost podijeli i to kao :

3.1.1 Plaćanja Vlade prema građanima(G2C) i

3.1.2 Plaćanje građana prema Vladi (C2G).

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1. Nacionalni sistem za elektronsko plaćanje koji je implementiralo Ministarstvo javne uprave, <https://eplacanje.gov.me>, omogućava elektronsko plaćanje taksi, naknada i ostalih obaveza za usluge koje pružaju državni organi.

Uredba o bližim uslovima i načinu plaćanja administrativnih taksi elektronskim putem (Službeni list CG, br. 68/2020) propisuje da se administrativne takse za spise i radnje mogu plaćati elektronskim putem pod uslovima i na način utvrđen odnosnom uredbom. Budući da ovim sistemom nije podržano plaćanje Vlade prema građanima (G2C), predlažemo da se aktivnost plaćanja građana prema Vladi, radi jednostavnijeg praćenja i izvještavanja izdvoji kao posebna aktivnost, za čiju realizaciju je odgovorno Ministarstvo finansija.

Odgovor predlagača: U tekstu predloga Fintech strategije je izvršena podjela u narativnom dijelu operativnog cilja 3, shodno datom predlogu. Takođe, aktivnost 3.1.1 u Akcionom planu je razdvojena na dvije aktivnosti: 3.1.1 „Ubrzanje digitalnih plaćanja Vlade prema građanima i građankama (G2C) što bi moglo da podstakne veće usvajanje digitalnih finansijskih usluga i poboljša finansijsku inkluziju pojedinaca i malih preduzeća“ i 3.1.2. „Ubrzanje digitalnih plaćanja građana i građanki prema Vladi (C2B), što bi moglo da podstakne veće usvajanje digitalnih finansijskih usluga i poboljša finansijsku inkluziju pojedinaca i malih preduzeća.“

- **Primjedba/predlog/sugestija 2.** U narativnom dijelu koji se odnosi na Cilj 2 (OC 2- Jačanje bezbjednosti, unapređenje pravnog i regulatornog okruženja, čime se omogućava razvoj Fintech-a i obezbjeđivanje usklađenosti sa najboljim međunarodnim i praksama EU) navedeno je sljedeće: „Dalje unapređenje pravnog okvira za: digitalnu identifikaciju građana, uključujući video-identifikaciju, korišćenje eID-a, korišćenje bankovnog identiteta za otvaranje računa u drugoj finansijskoj instituciji (putem automatizovane razmjene podataka o identitetu, korišćenjem API-ja), od ključnog je značaja za digitalne finansijske usluge. Iz regulatorne perspektive, omogućavanje eksternalizacije video i elektronske identifikacije može se pokazati kao robusnije rešenje za finansijske institucije, kao i isplativije, jer one ne bi morale same da razvijaju i održavaju takav sistem. Pokazalo se da digitalno uključivanje (onboarding) može da podstakne finansijsku inkluziju, posebno za marginalizovane potrošače i mala preduzeća.“

Navedeno je potrebno korigovati na način da se navede unapređenje pravnog okvira za digitalnu identifikaciju i elektronske usluge povjerenja, u skladu sa EU Regulativom iz ove oblasti (bez naglašavanja video-identifikacije). Naime, provjera identiteta putem video identifikacije je propisana u Zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma u kom je istaknuta mogućnost upotrebe video-elektronske identifikacije obveznika (u smislu tog zakona) za usluge ili proizvod za koga nije utvrđen viši rizik od pranja novca i finansiranja terorizma.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2. U nadležnosti Ministarstva javne uprave je Zakon o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu "Službeni list CG". br. 31/17 i 72/19, koji uređuje oblast elektronske identifikacije i elektronskih usluga povjerenja, u potpunosti usklađen sa EU Regulativom iz ove oblasti (eIDAS Regulativa). Podsjetićemo da je 11. aprila 2024. godine na nivou EU donijeta Uredba br. 2024/1183 o izmjeni Uredbe (EU) br. 910/2014 (eIDAS) u pogledu uspostavljanja evropskog okvira za digitalni identitet (eIDAS2). Ova uredba donijeta je prije svega radi povećanja djelotvornosti postojeće eIDAS regulative, proširivanjem njenih koristi na privatni sektor i veće upotrebe, prije svega, pouzdanih digitalnih identiteta za sve građane EU. Primjena eIDAS2, između ostalog, dodatno će uticati i na Sektor finasijskih usluga jer sigurnom elektronskom identifikacijom i korišćenjem dodatnih potvrda atributa osiguraće se pouzdana autentifikacija kupaca tokom elektronske identifikacije u svrhu prijave na račun i pokretanja transakcija u području platnih usluga.

Važeća zakonska regulativa na nivou EU (eIDAS) u oblasti elektronske identifikacije i elektronskih usluga povjerenja ne prepoznaje video-identifikaciju (uslove, način vršenja, standard i sl.), pa samim tim ne prepoznaje je ni Zakon o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu, koji je usklađen sa tom regulativom.

Što se tiče video identifikacije u oblasti sprječanju pranja novca i finansiranja terorizma to je predmet Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranju terorizma koji je u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, a na koji je Ministarstvo javne uprave prilikom davanja mišljenja na predmetni zakon, u skladu sa Poslovnikom Vlade Crne Gore, ukazalo da video identifikacija nije predmet Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu.

Ukazujemo da će se unapređenje pravnog okvira za digitalnu identifikaciju izvršiti u skladu sa Uredbom EU 2024/1183 o izmjeni Uredbe (EU) br. 910/2014 u pogledu uspostavljanja evropskog okvira za digitalni identitet (eIDAS Uredba).

Odgovor predlagača: Predlog br. 2 je prihvaćen, te su u tekstu u okviru operativnog cilja 2 izbrisane riječi: "uključujući video identifikaciju". Svakako, video identifikaciju smo dodali u nastavku teksta, ali vezano za Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranju terorizma. Ovo iz razloga što video identifikacija omogućava Fintech i digitalne finasijske usluge. Ako nisu prepoznati u zakonu, ugovori između klijenata i finasijskih institucija mogu se osporiti pred sudom. Nema sumnje da će evropske zemlje dozvoliti video identifikaciju kao dio procesa onboardinga i odobravanja transakcija. Stoga je u tekstu ipak navedeno daljem usklađivanje sa najboljom praksom EU u vezi video identifikacije kupaca.

- **Primjedba/predlog/sugestija 3.** U Akcionom planu Strategije, u okviru Operativnog cilja br. 2 "Jačanje bezbjednosti, unapređenje pravnog i regulatornog okruženja za razvoj Fintech-a i usklađivanje sa najboljim međunarodnim i praksama EU", podcilj 2.1 "Procjena i rješavanje specifičnih regulatornih barijera za razvoj Fintech i digitalnih finasijskih usluga", za aktivnost pod rednim brojem 2.1.2 predloženo je sljedeće: "Izrada zakona, propisa, politika i smjernica sa ciljem uklanjanja barijera i omogućavanja razvoja

Ministarstvo
finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Fintech-a i digitalni onboarding, osiguravajući da su takvi zakoni usklađeni sa najboljim praksama EU i međunarodne zajednice”

Predlažemo da se u preciznije formulišu propisi za razvoj Fintech-a i digitalni onboarding, kao i nosioci aktivnosti (budući da je i Ministarstvo javne uprave prepoznato kao nosilac, a nije jasno definisano u kom dijelu).

Takođe radi lakšeg praćenja sprovođenja konkretnih aktivnosti potrebno je jasno navesti koji su propisi, na šta se odnose i koji organ je nosilac aktivnosti.

Podsjetićemo da je za razvoj Fintech-a u Crnoj Gori potrebno donijeti i propis koji je usaglašen sa Direktivom EU br, 2022/2554 o digitalnoj otpornosti finansijskog sektora (DORA). Stoga predlažemo da se Strategijom planira aktivnost u vezi donošenja zakona o digitalnoj operativnoj otpornosti za finansijski sektor. Predlog upućujemo prije svega, jer će se transponovanjem ove direktive doprinijeti većoj bezbjednosti kompletnog sajber prostora Crne Gore.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3. Mišljenja smo da je prilikom propisivanja obaveza u vezi razvoja Fintech-a, neophodno precizirati o kojim zakonima, propisima i politikama se radi. Takođe smo mišljenja da pojam onboarding nije precizno definisan i da se može široko tumačiti.

Naime, Ministarstvo javne uprave će u skladu sa svojim nadležnostima i obavezama transponovanja EU Regulative iz oblasti elektronske identifikacije i elektronskih usluga povjerenja, kao i sajber bezbjednosti sprovesti sve aktivnosti u skladu sa Strategijom digitalne transformacije 2022-2026 i Strategijom sajber bezbjednosti 2022-2026, kao i PPCG EU 2024-2027.

Odgovor predlagača. U skladu sa navedenim predlogom, dopunjena je aktivnost 2.1.2 iz Akcionog Plana predložene strategije i ona sada glasi “Izrada zakona, propisa, politika i smjernica sa ciljem uklanjanja barijera i omogućavanja razvoja Fintech-a i digitalni onboarding, osiguravajući da su takvi zakoni usklađeni sa najboljim praksama EU (npr. EU Direktivom EU br, 2022/2554- DORA) i međunarodne zajednice.“ Navedena direktiva, shodno predlogu je dodata i u narativni dio predloga Strategije u operativni cilj 2. Napominjemo da u ovoj fazi ne možemo detaljnije precizirati koji će se još zakoni mijenjati ili donositi novi, budući da će Koordinaciono tijelo u oblasti Fintech-a kroz organizaciju radnih grupa dalje istraživati pravne i regulatorne barijere i dati preporuke o zakonskim promjenama u skladu sa propisima EU.

Primjedbe, predlozi i sugestije čije se pojašnjenje tražilo od Ministarstva javne uprave koji nijesu prihvaćeni

- Nije bilo primjedbi i predloga Ministarstva javne uprave za koje se tražilo pojašnjenje ili koji nijesu prihvaćeni.

Ministarstvo
finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

III) NLB Banka

- **Primjedba/predlog/sugestija 1:** Poglavlje 2.4, Regulatorni okvir

Pored pobrojanih identifikovanih Zakonskih rješenja, neophodno je u srednjeročnom planu uvrstiti i Zakon o mjenici.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1. Zakon o mjenici definiše posebne mogućnosti naplate spronih potraživanja, onemogućavanje raspolaganja sredstvima, prvenstvo u naplati čime je najvažniji alat koji finansijske institucije koriste u naplati spronih potraživanja.

Pored svega navedenog, pomenuti zakon tretira mjenicu u fizičkom obliku. Neophodno je inicirati izmjene postojećeg zakona na način da se istim definiše mogućnost korišćenje/postojanje e-mjenice koje bi bila neophodne u procesu digitalizacije usluga koje finansijske institucije nude. Isto će značajno uticati na uklanjanje bizni barijera, te ubrzati poslovanje i u konanom smanjiti troškove s obzirom da bi digitalna mjenica pod našom pretpostavkom bila jeftinija za krajnjeg korisnika.

Odgovor predlagača. Sugestija je prihvaćena i Zakon o mjenici je dodat u regulatorna ograničenja u poglavlje 2.4 predloga Strategije.

- **Primjedba/predlog/sugestija 2:** Raspoloživost podataka, poglavlje 3.1 Opšti cilj

Između već nabrojanih, potrebno je napraviti okvir koji će osigurati da podatke posjedujemo na nivou cijelog tržišta a ne na bazi uzorkovanja i ispitivanja. Gotovo sve finansijske institucije navedene podatke imaju u svojim bazama, pa je potrebno na sistemskom nivou postaviti okvir za razmjenu podataka koji se odnose na digitalne korisnike (u generalizovanom smislu) odakle bi se izvukli postojeći podaci i postavili novi ciljevi.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije. Na osnovu potpunih i ispravnih podataka se mogu donositi zaključci i donosti nove izmjene, odnosno odluke o korektivnim mjerama. Pored podataka koji se već dostavljaju na nivou finansijskih sistema, potrebno je isto dodatno unaprijediti na način što će primjeniti univerzalna pravila i definicije za kategorije digitalnih kanala i usluga.

Naime, na bazi uzorkovanja i ispitivanja dolazimo do podatka da 20% stanovništva koristi usluge plaćanja putem mobilnih aplikacija. Međutim, u bankarskom sektoru je realnost drugačija pa je svega 15% aktivnih klijenata fizičkih lica aktivno i na aplikacijama, odnosno koriste ih za plaćanja. Na osnovu mjesečnih ili kvartalnih aktivnosti korisnika, kroz monitoring i korektivne akcije bi svi učesnici u procesu imali jasna usmjerenja i trenutno stanje, čime bi doprinjeli končanom cilju.

Odgovor predlagača: Unapređenje proizvodnje statističkih podataka je prepoznato kao važno u praćenju primjene ove i drugih razvojnih strategija. Suština je da regulatori imaju ovlašćenja da objedine podatke dobijene od finansijskih institucija i na osnovu istih rade na proizvodnji novih statističkih podataka, koji će se redovno objavljivati i neće se zasnivati samo na anketama. Takođe, finansijske institucije preko svojih udruženja mogu organizovati prikupljanje i obradu podataka relevantnih za unapređenje usluga. Na osnovu navedenog predloga, dopunili smo narativni dio operativnog cilja 1, sa sljedećom rečenicom: "Da bi se pratila efektivnost prethodno navedenog, u narednom periodu će se raditi na daljem unapređenju

Ministarstvo
finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

proizvodnje statističkih podataka odnosno jačanju okvira za razmjenu podataka koji se odnose na digitalne korisnike.“

- **Primjedba/predlog/sugestija 3:** Sugestija da se na nivou države odabere nacionalni pružalac potvrde identiteta/ odnosno kreira jedinstvena platforma za potvrdu

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije. Naime, u susret digitalnoj eri sa sve bržim unapređenjima i izmjenama koje se dešavaju gotovo na dnevnom nivou, kao i sa novim učesnicima na tržištu, svjedoci smo da se na svim nivoima ubrzano radi na postavljanju sistema za potvrdu identifikacija korisnika. Predlog se odnosi na centralizaciju navedenih usluga, sa ciljem da se prije svega svaki korisnik osjeća zaštićeno, te da ima konstantu podršku u ovom dijelu, uz formiranje nezavisnog tijela ili koje bi služila kao nacionalni provajder za identitet korisnika. Predulov za navedeno bi bila svakako razmjena podataka sa nadležnim državnim institucijama, kako bi krajnji korisnik mogao na vrlo jednostavan način da vrši prije svega aktivaciju digitalnih usluga te da se u digitalnom prostoru kreće neometano uz poptunu podrške i uz siguran način komunikacije.

Odgovor predlagača: Navedeni prijedlog biće detaljnije razmatran tokom faze implementacije Strategije, kada se prethodno analiziraju sve pravne i infrastrukturne pretpostavke za navedeno.

- **Primjedba/predlog/sugestija 4:** Sprovesti aktivaciju digitalnog potpisa odmah po uručanju nove Lične karte, te omogućiti potvrdu istog na bazi NFC tehnologije, kao i autentifikaciju prilikom uručena na mobilnom telefonu

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 4: Za prosječnog građanina, trenutni način aktivacija digitalnog potpisa za Lk nije dovoljno jasan, razumljivi i zahtjeva dodatne akcije od strane kranjeg korisnika. Pored već navedenog, korisnik je u obavezi i da obezbjedi fizički uređaj za čitanje kartica. Navedeno je prilično kompleksno, pa je predlog da se aktivacija izvrši odmah prilikom uručanja Lične karte, uz pomoć i podršku službenika MUP-a, kroz identifikaciju a kasnije i autentifikaciju korisnika. Takođe, jedan od obaveznih podataka bi bio mobilni broj telefona koji bi u kasnijem korišćenju služio za verifikaciju prilikom potpisivanja/pristupa nalogu digitalnog potpisa. Treći faktor bi bio PIN koji korisnik zna, čime bi imali multifaktorsku autentifikaciju.

Pored svega navedenog, korištenjem NFC tehnologije za primjenu digitalnog potpisa u pojedinim situacijama bi značajno povećalo penetraciju korisnika ovih usluga i lakoću korišćenja istog.

Odgovor predlagača: Predlog je djelimično prihvaćen jer je navedeno već značajno prepoznato u okviru narativnog dijela operativnog cilja 2, u kojem se navode planovi izrade novih zakona ili izmjena postojećih pravila i propisa, kao i izradu politika i smjernica koje su planirane sa ciljem uklanjanja prepreka razvoju sektora Fintech kao što su i oni koji priznaju elektronski potpis i digitalni „onboarding“, osiguravajući da su takvi zakoni usklađeni sa najboljim EU i međunarodnim praksama. Ovaj prijedlog biće još detaljnije razmatran tokom faze implementacije Strategije.

Ministarstvo
finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

- **Primjedba/predlog/sugestija 5:** Ograničiti jedan/više servisa koje pruža državna uprava isključivo u digitalnom formatu

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije. U situacijama kada se gotovo svi servisi mogu završiti dolaskom u Područnu jedinicu, u papirnoj formi, digitalizacija usluga mora biti potpomgnuta kroz prelazak određenih servisa i usluga u isključivo digitalnom formatu. Prema tome, predlog je da se sa nivoa države u potpunosti digitalizuju određeni servisi koje građani koriste a gdje će se prihvatiti digitalni potpis i građana i institucije za dokument koji se traži.

Odgovor predlagača: Navedeni prijedlog biće detaljnije razmatran tokom faze implementacije Strategije, kada se prethodno analiziraju sve pravne i infrastrukturne pretpostavke za navedeno.

Primjedbe, predlozi i sugestije čije se pojašnjenje tražilo od NLB banke koji nijesu prihvaćeni

Nije bilo predloga koji nijesu prihvaćeni ili je traženo dodatno pojašnjenje za njih, pri čemu je predlog broj 5 uzet u razmatranje da bi se u prvoj fazi implementacije Strategije stvorile pune pretpostavke za njegovu primjenu.

IV) Komentari građanke Kristine Perazić

Predlažem da se strategijom obuhvati najstarija populacija posebno penzionera/ki koji plaćaju zdravstvene usluge. ovo tim prije što nemamo posebnu strategiju za staru populaciju i socijalni programi iako su ovaj put najizdašniji za stanovništvo više nego ikad, ciljne grupe su raznovrsne i sav taj paket podrške se može lako potrositi a da penzioneri ne osjete socijalnu pomoć.

Novim aplikacijama kojima bi se ugradile pametne tehnologije smart telefona, sa pravom koriscenja putem otiska prsta ili pravom koje je zatvorenog tipa samo za id te osobe zbog opasnosti od zloupotrebe, moglo bi se pribjeći info sesijama za penzionere koji bi na lakši način dolazili do finansijske likvidnosti pri tom ne ugrozavajući ostale grupe finansijske tržišta. dakle programi banaka koji bi se za redovne plate ili ciljne grupe razvili davali bi sigurnije uloge sa manjim profitom ali bezbednijim po njihov uloženi novac preko spec. agencija ili fondova ili društava spec. za tu svrhu."

Odgovor predlagača: Navedeni predlog je već značajnim dijelom obuhvaćen u okviru Operativnog cilja 2 narativnog dijela predložene Strategije. Takođe, u skladu je sa nizom aktivnosti poslovnih banaka u unapređenju njihove ponude penzionerima i ostalim klijentima i doprinijeće primjeni Fintech strategije.

Primjedbe, predlozi i sugestije čije se pojašnjenje tražilo od građana ili koji nijesu prihvaćeni

Nije bilo neprihvaćenih predloga od strane građana ili onih za koje je traženo pojašnjenje.

Ministarstvo
finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Mjesto i datum sačinjavanja izvještaja: Podgorica, 29.11.2024. godine

Naziv organizacione jedinice ministarstva koja je odgovorna za pripremu nacrtu zakona, odnosno strategije:

- Direktorat za finansijski sistem i koordinaciju politika, Ministarstvo finansija.
-

A. Popović

Potpis ministra, odnosno rukovodioca organizacione jedinice ministarstva koja je odgovorna za pripremu nacrtu zakona, odnosno strategije